

A Történelmi Igazságtétel Bizottság felhívása a magyar társadalomhoz

Magyarországon az elmúlt másfél évben alapvető változások történtek.

A Történelmi Igazságtétel Bizottság a választásokra történő országos felkészülés idején szükségesnek tartja ismét kinyilvánítani, hogy mint eddig, továbbra sem kíván politikai párttá alakulni, és nem foglal állást a demokratikus politikai pártok vetélkedésében. Mint politikai szervezet, a jövőben is vállalja a közel két esztendővel ezelőtt megfogalmazott céljaiból következő kegyeleti, jogi és érdekvédelmi, valamint történeti-feltárási feladatokat. Alapító tagjai közül többen voltak különböző 1956-os pártok szervezői, így természetes, hogy közülük jó néhányan jelenleg is tagjai, illetve vezetői az új pártoknak.

A TIB megelégedéssel nyugtázza, hogy minden számottevő politikai erő, beleértve a volt uralkodó pártok és kormányzatnak a múlt újragondolására képes elemét, elismerte, hogy 1956 október 23-án Magyarországon forradalom kezdődött, amely a sztálinista diktatúra és a szovjet beavatkozás elleni szabadságharcba torkollott. Immár közzelfogással vált az, amit bizottságunk két évvel ezelőtt leszögezett: 1956 újraértékelése nélkül nem lehet hozzákezdni a demokratikus Magyarország megteremtéséhez, és hogy a forradalom alapvető céljai — a demokratikus többpártrendszer, az öngazgató alapú népképviselő, a semleges és független Magyarország és a szomszéd országokkal való, egyenjogúságot alapuló együttműködés — változatlanul időszerűek. Úgy véljük, hogy 1956 szelleme, mint közös örökség, arra kötelezi a ma egymással vetélkedő pártokat, hogy ne feledkezzenek meg az őket és a nemzetet összekötő eszményekről, kerüljék a méltatlan vadaskodásokat, tanúsítsanak önmérsékletet, utasítsák el a politikai szélsőségek előítéletét szító, emberi jogokat, önérzetet és méltóságot sértő megnyilvánulásait, és választási propagandájukban ne sajátítsák ki a forradalom mártírjainak emlékét és a június 16-i temetés drámai élményét.

A TIB és a követeléseivel egyetértő társadalmi és po-

litikai erők következetes fellépése eredményeképpen mára törvény útján semmisenk nyilvánították az 1945 és 1963 közötti összes politikai, valamint politikai indíttatású gazdasági és egyéb ítéletet. Százerek nyerték vissza elorzott, de soha nem vesztett becsületüket, méltóságukat, egyenjogúságukat. Megszűntek a törvénytelen ítéletekből eredő joghátrányok, s az úgynevezett feddhetetlenségi rendszer. A politikai okokból börtönben és internálásban eltöltött éveket beszámítják a nyugdíjba. Néhány kezdeti intézkedés történt az anyagi kártérítés terén is.

A 301-es parcella bozót-tengeréből, ahonnan még a hozzátartozókat is kiltották, gondozott nemzeti kegyhely lett. 1989. június 16 óta tízezrek zarándokoltak oda Magyarországról és külföldről, közöttük Mário Soares, Portugália, Francois Mitterrand, Franciaország, és Václav Havel, Csehszlovákia köztársasági elnöke is. A TIB emlékműpályázatot hirdetett, a társadalmi és szakmai bírálóbizottság közel száz hazai és külföldi pályaműből választotta ki a megvalósításra érdemeset, amelyet közadakozásból kívánunk felállítani.

A jelentős erkölcsi, politikai, jogi eredmények ellenére a TIB megállapítja, hogy munkáját még nem fejezte be. Úgy véli, hogy céljai közül néhányat még a jelenlegi parlamenti ülés-

szak alatt is meg lehet valósítani, a többit az új Országgyűlésnek és az új kormányknak kell valóra váltania.

A jelenlegi Országgyűléstől elvárjuk, hogy 1990 március 14-én határozatban rögzítse álláspontját a politikai okokból hátrányt szenvedett magyar állampolgárok részleges anyagi kártérítése tárgyában. A határozat végrehajtása már az új magyar kormány feladata lesz, nem kívánunk azonban méltánytalan terhet róni az új Magyarországra, amelyért küzdötünk.

A TIB felhívja a jelenlegi és a választások utáni magyar kormányt, hogy fogadja el a TIB és társszervezeteinek a kártérítéssel, valamint a kártérítés és rehabilitáció végrehajtásának kapcsolatban külön közölt álláspontját.

Különös figyelmet kell fordítani az 1945 után Szovjetunióba hurcolt, és ott elítélt polgári személyek jogi és anyagi sérelmeinek orvoslására. A TIB támogatja a volt hadifoglyok jogos és méltányos követeléseit is.

Be kell fejezni az 1956-os forradalomban részt vett és ezért elítélt katonák és rendőrök teljes körű rehabilitációját, vissza kell állítani katonai becsületüket, beleértve a megfelelő rendfokozatok megadását is. Meg kell követni a vallási meggyőződésük és hitük miatt üldözött egyházi személyeket, és mindazon nemzetiségi csoportokat, amelyek kollektíven kerültek hátrányos helyzetbe.

Felül kell vizsgálni az 1963 után lefolytatott valamennyi politikai pert, közöttük az időközben a büntető törvénykönyvből kiiktatott paragrafus alapján indított izgatási pereket. Nem feledhetjük, hogy ha csökkentett mértékben is, de szinte napjainkig folytak

politikai indíttatású büntetoperek.

Mind a mai napig csak igen kis mértékben tették jónak a politikai vagy ideológiai okokból (nem bíróság és rendőrség) üldözött, hivatásuk gyakorlásától részben vagy egészben eltiltott magyar értelmiségiek elleni intézkedéseket. Botrányos, hogy azok közül, akik 1977-ben és 1979-ben emelték fel szavukat Václav Havel és társai üldözése ellen, sokan mindmáig nem kaptak elégtételt. Nem elegendő, hogy a Magyar Tudományos Akadémia — zömmel haláluk után — rehabilitált egyes akadémikusokat, és szinte titokban juttatott álláshoz néhány kiemelkedő személyiséget. Az illetékes állami szervek jelentsek ki, hogy fájjalják a sok-sok év-tizeden át hozott értelmiséggel szembeni politikai intézkedéseket, és gyakorlati lépésekkel orvosolják a személyes sérelmeket. A rehabilitációt elsősorban azoknak a szervezeteknek kell végrehajtani, amelyek a sérelmet okozták. Az intézmények tekintsék kötelességüknek saját egykori munkatársaik felkutatását, és ne kényszerítsék a sértetteket, hogy megalázó pályázati rendszerben maguk kérjék a jóvátételt. Vonatkozik ez mindazokra is, akik a politikai üldözés hatására külföldre kényszerültek távozni.

A TIB üdvözli azokat a társadalmi szervezeteket, amelyek valamely meghatározott csoport rehabilitációjáért küzdenek (a recsiek, a hadifoglyok, a kitelepítettek, a munkaszolgálatosok, a nemzetiségiek stb. szövetségeit). Munkájukat erkölcsileg támogatja, és együttműködést kínál nekik.

A TIB szellemiségéből következik, hogy az emberi jogokért, a nemzeti kisebbségek önrendelkezési jogaiért határainkon kívül

és belül egyaránt sikrásszáll.

Alapító felhívásunk szellemében elengedhetetlennek tartjuk az 1945 óta elkövetett politikai bűnök okainak tárgyilagos, a történelmi korba ágyazott, elemző és bosszútól mentes feltárását, okozóinak megnevezését. A törvénytelen ségek elkövetésében súlyosan vétkes politikusokat, bírákat, ügyészeket és a politikai rendőrség tagjait szakemberekből álló országgyűlési bizottság előtt kell meghallgatni és erkölcsileg felelősségre vonni. Köztörvényes, korrupciós vádak felmerülése esetén a törvények legszigorúbb betartásával büntetőjogi eljárást kell indítani. Az egykori pártállam kiváltságosai veszítsék el jogtalan privilégiumaikat. Az erkölcsi és politikai felelősségre vonás azonban nem torokollhat semmiféle leszámolásba, a politikai felelősség megállapításakor óvakodni kell mindenfajta hisztériától. Az új, demokratikus Magyarországon nem lehetnek az elmúlt rendszerekre emlékeztető politikai perek.

A Történelmi Igazságtétel Bizottság felhívja az új Országgyűlést, helyezze hatályon kívül a halálbüntetést.

A politikai felelősség megállapításának elsődleges célja a történelmi és erkölcsi tanulságok levonása. Ezért kezdeményezte a TIB az 1956-os magyar forradalom története dokumentációs és kutatóintézetének megalakítását, amely feltárja és elemzi a forradalom előzményeit, eseményeit és utóéletét, nyilvánosságra hozza dokumentumait, és folytatja a még élő szereplők meghallgatását.

A TIB köszönti a függetlenné és szabadabbá váló lengyel, cseh, szlovák, német, bolgár, román és bal-

tikumi népeket. Politikai és történelmi szerepének megfelelően együttműködést kér és kínál hasonló szervezeteiknek, hogy közös tényfeltárási munkával és a múlt eseményeinek számbavételével vegyük elejét annak, hogy Európa e térségben valaha is sor kerülhessen totális diktatúrák újjáéledésére.

A TIB történelmi szerepe nem fejeződik be a sztálinista rendszer utáni első szabad választással. Az élők jogi és anyagi érdekeinek védelme, a kegyeleti tevékenység, a közel múlt történetének tárgyilagos feltárása és minden törvénytelen ség elleni fellépés még emberöltőnyi feladatot ad bizottságunk számára.

Ennek támogatására hívjuk fel a magyar társadalmat, a jövőndő magyar államigazgatást és külföldön élő barátainkat.

Budapest, 1990. március 9.

Történelmi Igazságtétel Bizottság

Abod László, Adam Györgyné, Bácskai Vera, Bali Sándorné, Bohó Róbert, Demény Pál, Dénes János, Donáth Ferencné, Bozóky Éva, Donáth László, Egri György, Eörsi István, Erdélyi Tibor, Fazekasné Kálmán Éva, Fekete Gyula, Forintos György, Földes Péter, Földvári Rudolf, Futó Dezső, Gáliné Káldor Vera, Göncz Árpád, Gyenes Judit (Maléter Pál özvegye), Hankiss Elemér, Haldó Alíz, Hegedűs B. András, Hegedűs László, Hoffmann Gertrúd, Horváth Tamás, Hósz Dezső, Kaas Ervin, Kéri Kálmán, Kertész Dezső, Király Béla, Kiss Károly, Kosáry Domokos, Kozák Gyula, Lakatos István, Lambrecht Miklós, Lazur Barna, Litván István, Lőcsei Pál, Marián István, Matheovics Ferenc, Mécs Imre, Menezer Gusztáv, Mérei Ferencné, Mensáros László, Molnár Ferenc, Nagy Elek, Nemes Livia, Obersovszky Gyula, Pártay Tivadar, Perbire József, Pomogáts Béla, Radó György, Regéczy Nagy László, Rozsdi Pál, Szalai Róbert, Széll Jenő, Szilágyi Józsefné, Szilágyi Júlia, Tankó Tibor, Tóbiás Aron, Tóth Lajos, Ujhelyi Szilárd, Ungváry Rudolf, Váradi Gyula, Vásárhelyi Miklós, Zimányi Tibor, Zólmoly László, Zsámboki Zoltán.